

Två gamla gårdar - Älgshult

Ett par kilometer från Hultsfred mot Målilla ligger Älgshult. Två av traktens äldsta gårdar. Den minsta gården beboddes senast av ägaren Johan Alfred Nilsson, en ståtlig viljestark representant av sin släkt. Hans släkt har bebott gården sedan 1723 enligt bestyrkta handlingar, men troligtvis längre, enl. vad traditionen ger av handen. Alfred Nilsson har hört av sina föräldrar att släkten bott där ända sedan digerdöden på trettonhundratalet.

Man vet att år 1466 fick "Elshult" skatta till Vadstena kloster. De har fått skatta till kungshäst i Slagsala och soldat i Ekenäs. Vid "jordransakan på Drakes tid", 1400 talet, har inte Hammarsebo nämnts men väl Älgshult. Gårdens gräns gick till Brostugan till Håkansli. Älgshults ägogränser gick även ner till Hulingen genom Älgshults hästhage, varigenom Grisebäck går, men den muntliga traditionen vet att berätta att hagen med orätt har tagits av någon ägare till Lockebo Herrgård. Man vill anta att det var under bruksherren och generalen Pechlins tid. Han ägde under 1700-talet ett flertal av traktens gårdar. Bönderna i Älgshult var vid denna tid 234 tld och 20 kappland, eller omräknat i 116 hektar.

Vid gårdarna finns tre loftbodas av gammalt datum, en med inhuggen 1753. På slutningen mot sjön var förr ett tiotal jättestora päronträd. Enligt traditionen skall de ha hemförts som ympkvistar av hemvändande krigare från Tyskland. Vid bäcken intill Brostugan fanns en kvarn med stenar, men den revs i början av 1900-talet och uppfördes som fårhus vid Älgshult. Vid Grisebäck fanns även en kvarn, men av senare datum. Kvarnen hade även Jernudda by del i, kanske även Lockebo. Man gissar att den kom till under de år då gårdarna låg under Pechlins kommando och ersatte en eller fler skvaltkvarnar.

Det kan antagas att Älgshultsgårdarna från början endast varit en gård, men genom delning för det mesta två gårdar, någon gång tre. Ägogränserna var mycket splittrade, vilket små inhägnader i grannens ägor vittnar om.

Under århundraden har Älgshult varit skyldiga att hålla "kungshäst" tillsammans med Slagdala och soldat i Ekenäs. Vid Älgshults vägskaal fanns en anslagstavla till långt in på 1900-talet för att laga kungörelser. Även detta vittnar om att gårdarna sedan länge haft en viss betydelse. Gårdarna låg under långa tider under stormakts herrars välde, sådana som Drakesläkten och landshövding Bengt Bagge. Den siste av dem var förutnämnde general Carl Fredrik Pechlin. Han har ofta beskrivits som bondeplågåre men var otvivelaktigt en mycket driftig bruksherre. Inte heller traktens gårdar undgick hans jordbegär.

Den första kända namnet på brukaren i Älgshult synes ha varit Johan Persson på 1720-talet varefter hans son Karl Jonsson övertog. Sedan har gården gått i arv till i våra dagar då Alfred Nilsson blev den siste självägande brukaren. Allt enligt bestyrkta handlingar men troligtvis ännu längre. Alfred Nilsson var en obotlig ungtkarl, rak i ryggen och ståtlig i sin krafts dagar. Han stod vid sitt ord och visste vad han ville. Han var stolt över sin släkt tradition då han slöt sina sista dagar 1967, vid 91 års ålder. Därmed bröts en lång rad av självägande bönder. Att det varit aktade och ansedda bönder i Älgshult vittnar titlar som "käre far och käre mor" i Älgshult om, titlar som inte vem som helst tilltalades med.

// Av: Einar Nilsson, datum okänt.

Fakta:

Byggår: Samtliga byggnader uppförda 1757, restaurerades 1927

Jordart: svartmylla på lerbotten.

Skogsbestånd: barr och lövskog

Djur: Gården ägde 3 hästar, 16 kor, 4 ungdjur, 30 svin, samt höns till husbehov. Kreaturen var av nötjersey.

Ägarsläkte: Samma ägarsläkte mellan 1736-1926. Herre av huset: disponent E Ström 5/2 1881. Son till F Ström och h.h jenny F Sundin. Gift 1904 med Hilma Johansson född 1878. Barn Ebba Valborg, född 1902, samt system Alice som föddes 1905. Alice gifte sig med Vestrin och fick en dotter vid namn Margaret. 1926 köptes hela fastigheten av sonen Alfred Nilsson, som ägde gården fram tills han dog 1967.

Böldpesten

År 1771 gick böldpesten hårt fram i dessa trakter. Enligt beräkningar skulle ett trettiootal personer ha avlidit av sjukdomen. Dessa i böldpest avlidna fick inte begravas på den allmänna kyrkogården utan skulle gravsättas på särskilt utsedda platser.

På stora landsvägen mellan Målilla och Hultsfred blev ett par skjutsar från Älgshult hejdade av kronolänsman Hallonberg. Han sporde bönderna vart de voro på väg. Då han fått veta att det var likskjutsar, en man och en kvinna som dött i böldpest, och då en skjutsbonde beklagat sig över en böld, förbjöd länsman dem att fortsätta längre utan istället gräva ner de döda omedelbart. Då marken var mycket stenig fick de tillstånd att fortsätta till en liten slätt vid Hagelsrums vägskäl. Där 40 alnar (ca25 meter) från stora landsvägen, grävdes gravar tre kvarter (45 cm) djupa och där jordades de döda.

Äreporten

Traditionen vet att berätta att en gång skulle Karl den XV färdas förbi och eftersom Älgshult höll kungshäst blev de meddelade därom. Byamännen reste därför en äreport vid landsvägen. Ingen visste med bestämdhet vilken tid kungen skulle komma förbi, varför det inte bar sig bättre att endast en kolare, som kom från arbetet, blev enda uppvaktningen. Då kungen stannade och steg ur vagnen och gav mannen några silverdalar. Man kan nog gissa att både kungen och kolaren var överraskade och säkert nöjda över mötet.

Älgshult och Målilla socken på vägen mellan Hultsfred och Målilla har gamla anor och torde vara en av socknens äldsta bebyggda gårdar. Unikt är också att Älgshult ända sedan 1723 gått i samma släkts ägo. Den nuvarande ägaren, hemmansägare Alfred Nilsson, är den sjätte innehavaren i direkt nedstigande led.

Mycket finns att berätta om denna gård. Det fick vi vetskap om vid en liten pratstund med Alfred Nilsson som till hösten passerar 75-årsstrecket. Drottning Kristina lär på sin tid varit ägare till gården. Andra innehavare har varit landshövding Bengt Bagge samt Hans och Gustav Drake på Hagelsrum. Från denna tid förmodar man att de inristningar, som finns på en bergshäll på gården, härstammar från 1468. Till Vadstena kloster som gården skattade till fick man lämna produkter som humle och smör.

Inte så värst många gårdar kan visa sån släkttavla som Älgshult. Sedan gården kom i Jonas Persson ägo har den gått i arv från far till son ända fram till våra dagar. Efter Jonas Persson övertogs den av Karl Jonsson och efter honom har den ägts av Jonas Karlsson och Alfred Nilsson med flera.

Krigiskt mellan de två byarna Älgshult och Hammarsebo

I våra dagar råder det enbart goda förbindelser mellan Älgshult och Hammarsebo, men så har det inte alltid varit. På den tid då Älgshult ägdes av Jonas Karlsson var det stundom ganska krigiskt mellan de båda byarna. Således berättas det om hur denne Jonas Karlsson skulle ha stämt Hammarseborna för att de tillägnat sig ett större område av Älgshults marker. Han vann målet och domen stadsfälldes. Efter detta gick en broder till Jonas Karlsson och högg ved på området. Men då ilsknade Hammarseborna till och gick man ur huse för att köra bort inkräktaren. Det berättas, att ett stort slagsmål skulle ha uppstått vid Strömsäng. Nils Karlsson, som beskrivs som en storvuxen och urstark karl, lär ha avgjort striden. I förlikning fick man sedan betala 72 tunnland skogsmark och 5 kannor brännvin.

Danskarna brände

När danskarna på sin tid drog fram genom bygden brände de så gott som alla gårdar. Så gjorde de också med Älgshult, som därefter låg öde till 1624, då kronan tog gården till nybygge.

//Lokal tidning, Fedagen 29 juni 1951, av Thor